

Den Haag, 18 november 2025

Gezamenlijke oproep verward en onbegrepen gedrag

De aanpak van personen met verward en onbegrepen gedrag had de hoogste prioriteit afgelopen kabinetsperiode. Dit onderwerp vraagt echter om blijvende politieke aandacht. Personen met verward en onbegrepen gedrag krijgen namelijk nog te vaak niet de samenhangende en sluitende aanpak die zij nodig hebben. We roepen het aankomend kabinet op om vanuit een gedeelde visie samen op te trekken met alle partijen en gerichte acties te ondernemen. Met deze oproep reiken wij gezamenlijk het aankomend kabinet de hand om te komen tot een samenhangende aanpak voor mensen met complexe problematiek op het snijvlak van zorg en veiligheid.

De noodzaak van gezamenlijke stappen voorwaarts

Regelmatig zien we in het nieuws berichten over overlast veroorzaakt door personen met verward en onbegrepen gedrag. En helaas leidt dit gedrag soms ook tot heel ernstige incidenten. Vaak kennen gemeenten deze personen al vanuit hun verantwoordelijkheid voor het sociaal domein en regierol op openbare orde en veiligheid. Zij zetten met hulp, ondersteuning en handhaving in op het inzetten van passende zorg én het voorkomen van overlast en incidenten. Gemeenten kunnen dit niet alleen en werken hiervoor samen met veel organisaties uit verschillende andere domeinen. Zorg- en Veiligheidshuizen vervullen daarbij in veel regio's een cruciale verbindende rol, waar zorg, veiligheid en het sociaal domein samenkomen en casuïstiek integraal wordt opgepakt

We zien echter dat personen met verward en onbegrepen gedrag nog te vaak niet de samenhangende en sluitende aanpak krijgen die zij nodig hebben. In de praktijk lopen partijen tegen wettelijke en systemische belemmeringen aan die hun effectiviteit beperken. Dit leidt in sommige gevallen tot overlast die de leefbaarheid van de wijk onder druk zet. En leidt soms zelfs tot verschrikkelijke daden met onomkeerbare gevolgen. Cijfers van de politie laten al jaren een stijgende lijn zien in het aantal incidenten met personen met verward en onbegrepen gedrag.

We vinden het positief dat de samenleving inclusiever wordt en het steeds vaker en beter lukt om mensen buiten de muren van een intramurale voorziening zorg en ondersteuning te bieden. We zijn echter bezorgd dat de extramuralisering van behandeling van mensen met verward en onbegrepen gedrag geen gelijke tred houdt met het opbouwen van de voorzieningen en randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. Hierdoor krijgen mensen nu niet altijd de zorg, bescherming en begrenzing die zij nodig hebben én wordt de samenleving geconfronteerd met de gevolgen daarvan.

De inspectierapporten van de afgelopen jaren en diverse onderzoeken getuigen van een toename van deze complexe problematiek. De Tweede Kamer heeft in 2024 met een uitgebreide Parlementaire Verkenning eveneens aanbevelingen gedaan aan het kabinet om tot een verbeterde aanpak te komen. Die aanbevelingen zijn gestoeld op een breed politiek en maatschappelijk draagvlak.

Met de maatschappelijke opgave voor ogen is het noodzakelijk dat rijk, gemeenten en uitvoeringsorganisaties koers bepalen vanuit een gedeelde visie en gericht acties ondernemen op het wegnemen van wettelijke en systemische belemmeringen; het duidelijker beleggen van verantwoordelijkheden; het gericht inzetten en beter bereikbaar maken van passende voorzieningen en het bundelen van de krachten van de uitvoerende organisaties. Daarbij willen we in ieder geval op de onderstaande thema's gezamenlijk volgende stappen voorwaarts zetten.

Meer mogelijkheden voor informatie-uitwisseling

Om personen met verward en onbegrepen gedrag tijdig, passende hulp te kunnen bieden is het noodzakelijk dat organisaties gegevens kunnen uitwisselen. Met de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) is hiervoor een belangrijke stap gezet. Maar deze wet biedt nog geen oplossing voor personen met verward en onbegrepen gedrag die nog niet in beeld zijn bij de Zorg- en Veiligheidshuizen. Voor deze doelgroep is ieder geval inwerkingtreding en zorgvuldige implementatie van de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (WAMS) en wellicht aanvullende wet- en regelgeving nodig.

Regionale geïntegreerde crisisinterventie

Goede samenwerking tussen de verschillende veiligheids- en zorgpartijen is belangrijk om bij acute onveiligheidssituaties direct te triageren, veiligheid te kunnen organiseren en om onmiddellijk de verbinding te kunnen leggen met de vervolgaanpak gericht op structurele zorg én veiligheid. Want in situaties van acute onveiligheid zijn mensen vaak eerder geneigd hulp te accepteren. Ook de directe omgeving en de samenleving wordt hiermee geholpen. Hiervoor zijn in het land in diverse regio's diverse pilots draaiende en in ontwikkeling. Allemaal gericht op een regionale geïntegreerde crisisinterventie die 24/7 beschikbaar en bereikbaar is. In samenwerking met het nieuwe kabinet willen we onderzoeken wat nodig is om een dergelijke geïntegreerde crisisinterventie in alle regio's in Nederland te organiseren.

Tijdig passende behandeling en begeleiding beschikbaar

Het vinden van passende zorg voor personen met verward en onbegrepen gedrag is complex. Of het nu gaat om detentie, beveiligde bedden, forensische zorg, ZVW-, WLZ of GGZ-voorzieningen. Door strenge criteria, diverse regelingen en financieringen en ook capaciteitsgebrek hanteren de betrokken organisaties veelal uitsluitingsgronden. Als gevolg hiervan vallen mensen tussen wal en schip. Samen met het nieuwe kabinet willen we de voorzieningen slimmer en effectiever inzetten met aandacht voor in-, door- en uitstroom. En werken aan soepelere aansluitingen tussen voorzieningen door het wegnemen van belemmeringen.

Passende woon- en verblijfvoorzieningen

Een passende woon- of verblijfsplek in combinatie met behandeling, begeleiding en/of toezicht is van groot belang. Een huis zorgt voor dagelijkse structuur, veiligheid en is de basis voor herstel en participatie in de samenleving. Betere en creatieve oplossingen zijn noodzakelijk, omdat personen met verward en onbegrepen gedrag niet altijd in een reguliere woning in de wijk passen. Samen met het nieuwe kabinet én zorgkantoren- & zorgverzekeraars, zorgpartners en de woningbouwcorporaties willen we de realisatie van voldoende creatieve woonoplossingen stimuleren en mogelijk maken.

Handvatten om zorgmijders noodzakelijke zorg te bieden

In het zorg- en veiligheidsdomein kan in de praktijk een scala aan instrumenten -zoals bemoeizorg- worden ingezet. Bij complexe casuïstiek zijn de mogelijkheden tot drang en dwang nu vaak echter te beperkt. De verschillende wettelijke kaders zijn ontoereikend waardoor personen met verward en onbegrepen gedrag én hun omgeving aan hun lot worden overgelaten. Er is behoefte aan een groter en beter handelingskader tussen autonomie en dwang in, een soort domeinoverstijgende regierol op lokaal niveau met bijpassende bevoegdheden. Samen met het nieuwe kabinet willen we werken aan dat handelingskader en die regierol vorm en inhoud gaan geven.

Benutten en opschalen van succesvolle initiatieven

Op verschillende plekken in het land zijn met steun van het Rijk initiatieven ontwikkeld en beproefd, die de aanpak van personen met verward en onbegrepen gedrag slimmer en effectiever maken. Denk aan de levensloopaanpak, streettriage, de wijk-GGD'er en het AVE model. Samen met het nieuwe kabinet willen we deze succesvolle initiatieven duurzaam borgen en opschalen.

Borgen Zorg- en Veiligheidshuizen

Om de rol van de Zorg- en Veiligheidshuizen in de maatschappelijke opgave duurzaam en effectief te maken, is het structureel maken van de tijdelijke financieringsstromen noodzakelijk. Alleen met een stabiele financiële basis kunnen de Zorg- en Veiligheidshuizen hun spilfunctie in zorg én veiligheid blijvend waarmaken.

ⁱ Deze oproep aan het aankomend kabinet is opgesteld namens de voorzitter van de landelijke stuurgroep Zorg & Veiligheid en wordt met uitzondering van de betrokken departementen gesteund door alle partijen uit de stuurgroep. Dit betreft de volgende partijen: Aedes; Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI); Humanitas DMH; Jeugdzorg Nederland; Landelijk Netwerk Veilig Thuis; Landelijke Vereniging van Managers Zorg- en Veiligheidshuizen; Nationale Politie; Nederlandse GGZ; Openbaar Ministerie; Raad voor de Kinderbescherming; 3 reclasseringsorganisaties (3RO); Valente; Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) en de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten). De stuurgroep wordt namens de VNG voorgezeten door burgemeester Egbert Lichtenberg van de gemeente Altena.